

บทที่ 8 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

8.1 บทสรุป

การท่องเที่ยวดำน้ำลึกในแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นตลาดท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในประเทศไทย โดยในพื้นที่เขตพญามีแหล่งดำน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นหลายแห่ง อาทิ เรือหลวงกูด เรือหลวงคราม หรือกองยางหรือปะการังเทียมบริเวณเกาะล้าน แต่อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาการท่องเที่ยวดำน้ำลึกในแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น ยังคงต้องมีการบริหารจัดการ และประชาสัมพันธ์ ด้านการตลาดอย่างเป็นระบบ ซึ่งการวิเคราะห์ศักยภาพและวางแผนการตลาดที่เหมาะสมมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้การใช้ประโยชน์ในแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น เกิดมูลค่าสูงสุดแก่สังคม และเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถทดแทนแหล่งดำน้ำในบริเวณแหล่งปะการังธรรมชาติได้ แนวทางการจัดการนั้นจะต้องพิจารณาถึงความยั่งยืน ทั้งในมิติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม และต้องทำความเข้าใจถึงความต้องการหรืออุปสงค์ของผู้ใช้บริการหรือนักท่องเที่ยวดำน้ำลึก และอุปทานหรือผู้ให้บริการหลากหลายประเภทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวดำน้ำลึกในปัจจุบัน เพื่อต่อยอดการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นในอนาคต ตลอดจนกำหนดมาตรการ เงื่อนไข และข้อจำกัดของมาตรการต่างๆ ในการพัฒนาและจัดการระบบตลาด เพื่อนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์และกลไกขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในเขตพญา

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) ศึกษาข้อมูลทั่วไปสถานภาพด้านตลาดและการตลาดของธุรกิจท่องเที่ยวดำน้ำในเขตพญา (2) ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวดำน้ำ รูปแบบความต้องการการท่องเที่ยวดำน้ำ และแนวโน้มความต้องการท่องเที่ยวในแหล่งน้ำในอนาคต (3) วิเคราะห์ศักยภาพด้านตลาดและการตลาดของการท่องเที่ยวดำน้ำ และ (4) กำหนดมาตรการ เงื่อนไข และข้อจำกัดของมาตรการต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์และกลไกขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเขตพญา

การศึกษานี้มีสมมติฐานว่า การสร้างแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นสามารถช่วยลดการใช้ประโยชน์และความเสื่อมโทรมจากการดำน้ำบริเวณแนวปะการังธรรมชาติได้ และเป็นการสร้างตลาดใหม่ให้แก่การท่องเที่ยว โดยเฉพาะธุรกิจดำน้ำลึกที่น่าจะมีโอกาสขยายตัวต่อไปได้ การลงทุนและการดำเนินการที่เกิดขึ้นน่าจะมีมูลค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคม หากแต่จำเป็นต้องมีแนวทางจัดการการใช้ประโยชน์ และการพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างต่อเนื่อง และมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและเหมาะสมแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ในการวิเคราะห์โครงสร้างตลาดและการตลาดจะใช้การวิเคราะห์ส่วนประสมทางตลาด (Marketing Mix) การวิเคราะห์โครงสร้างการแข่งขันทางธุรกิจ (Five Forces Competitive Analysis) และการประเมินค่าความเต็มใจจ่าย (Willingness to Pay) ดังนี้

1. การวิเคราะห์ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix) เป็นการศึกษาเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจหรือความต้องการของนักดำน้ำลึกในแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น เน้นการประเมินมิติความต้องการ 7 ด้านคือ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด

(Promotion) บุคลากร (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) โดยสำรวจข้อมูลความต้องการหรือความคาดหวังจากกลุ่มตัวอย่างนักดำน้ำลึก

2. การวิเคราะห์โครงสร้างการแข่งขันทางธุรกิจ (Five Forces Competitive Analysis) เป็นการพิจารณาความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจและการแข่งขันทางด้านตลาด โดยอาศัยแบบจำลองของ Porter ที่เรียกว่า “5 Forces Competitive Analysis” ประกอบด้วย การแข่งขันของธุรกิจดำน้ำในปัจจุบัน การคุกคามจากคู่แข่งรายใหม่ การคุกคามจากสินค้าทดแทนอำนาจต่อรองของธุรกิจเกี่ยวเนื่อง และอำนาจต่อรองของนักท่องเที่ยว โดยจะสำรวจจากกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจดำน้ำลึก ในเขตพัทยาและกรุงเทพฯ

3. การประเมินค่าความเต็มใจจ่าย (Willingness to Pay) เพื่อการท่องเที่ยวดำน้ำ เป็นการประเมินค่าโดยใช้ตลาดสมมติ (Hypothetical Market Approach) ในโครงการวิจัยนี้จะใช้เทคนิคการประเมินมูลค่า คือ Contingent Valuation Method (CVM) เป็นเทคนิคการสำรวจ (Survey Based Method) เพื่อสอบถามความเต็มใจจ่าย (Willingness to Pay; WTP) โดยตรงจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวดำน้ำลึกที่เคยหรือมีประสบการณ์ในการดำน้ำลึกในแหล่งดำน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (User) และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวดำน้ำลึกที่ยังไม่เคยดำน้ำลึกในแหล่งดำน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (Potential User)

จากการวิเคราะห์โครงสร้างตลาด และภาวะการแข่งขันในตลาดธุรกิจดำน้ำลึกในเขตพัทยา พบว่า ธุรกิจดำน้ำลึกมีลักษณะเป็นสินค้าเฉพาะ (Exotic) ในธุรกิจท่องเที่ยว กล่าวคือ นักท่องเที่ยวที่สนใจต้องมีรสนิยม (Taste) ชื่นชอบการผจญภัยได้น้ำรวมทั้งมีข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับการดำน้ำลึกมาแล้วในระดับหนึ่ง และโครงสร้างตลาดของธุรกิจดำน้ำลึกในเขตพัทยา มีลักษณะคล้ายคลึงกับตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition Market) กล่าวคือ เป็นตลาดที่มีผู้ซื้อเป็นจำนวนมากและผู้ขายเป็นจำนวนมาก แต่ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายต่างมีอิสระเต็มที่ในการตัดสินใจซื้อและขาย โดยไม่กระทบกระเทือนผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวคนอื่นๆ แต่สินค้าการท่องเที่ยวหรือโปรแกรมการท่องเที่ยวดำน้ำลึก มีแหล่งดำน้ำที่เหมือนกัน และมีลักษณะหรือมาตรฐานการให้บริการที่แตกต่างกันบ้าง และก็มีผู้ประกอบการหลากหลายร้าน รวมทั้งมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ต่างกัน จึงเป็นเหตุให้ผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวดำน้ำลึก มีความพึงพอใจในการเลือกใช้บริการที่แตกต่างกัน ในด้านราคาของการให้บริการนั้น พบว่า มีความแตกต่างกันบ้างแต่ไม่มากนัก ไม่มีพฤติกรรมการตัดราคาเพื่อแย่งส่วนแบ่งตลาด พฤติกรรมทางด้านการตลาดในการให้บริการของร้านดำน้ำในพัทยาจะใช้วิธีการสร้างความแตกต่างด้านการให้บริการเป็นสำคัญ (เช่น บริการรถรับ-ส่งจากที่พักไปท่าเรือ สัดส่วนจำนวนครูต่อนักดำน้ำ คุณภาพอาหารเป็นต้น) และการรักษามาตรฐานลูกค้าชาวต่างชาติที่เป็นชาติเดียวกับเจ้าของกิจการ ทำให้ผู้ประกอบการไม่มีความจำเป็นในการแข่งขันตัดราคากันเองเพื่อแย่งส่วนแบ่งตลาด

นอกจากนั้น ยังกล่าวได้ว่า กลยุทธ์สำคัญที่สามารถดึงดูดลูกค้าของธุรกิจนี้ได้ ก็คือ สีสันในการให้บริการ และจิตใจการให้บริการ (Service Mind) ของผู้ให้บริการ รวมถึงความคุ้นเคยเป็นกันเองของนักท่องเที่ยวในกรณีที่เป็นลูกค้าประจำ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบในความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ไม่ใช่ว่าผู้ประกอบการใดจะทำธุรกิจนี้ได้ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการดำน้ำ หรือเป็นครูสอนดำน้ำ (Instructor Diver) และการช่วยเหลือดูแล

นักท่องเที่ยว ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง การพัฒนาธุรกิจดำน้ำลึกจึงควรมุ่งไปที่การนำเทคโนโลยีหรือรูปแบบใหม่ๆ ในการให้บริการเข้ามาใช้ จะช่วยสร้างแรงดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวโดยรวมในการอยากเรียนรู้โลกใต้น้ำขึ้นมาได้อีกทางหนึ่ง

เมื่อพิจารณาจากการวิเคราะห์อำนาจในการแข่งขันของตลาดธุรกิจดำน้ำลึก จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการธุรกิจดำน้ำลึกในเขตพญา ในปัจจุบันมีการแข่งขันด้านการตลาดระหว่างร้านมีระดับที่ไม่รุนแรง กล่าวคือ ไม่มีการตัดราคากัน มีฐานลูกค้าเป็นของตนเอง ร้านดำน้ำลึกในเขตพญาในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา เกิดขึ้นน้อยมาก ทำให้การคุกคามจากผู้ประกอบการรายใหม่แทบไม่ส่งผลกระทบกับร้านดำน้ำที่เปิดอยู่ก่อน ในส่วนอำนาจการต่อรองกับลูกค้ามีค่อนข้างต่ำ ยกเว้นลูกค้าเดิมหรือเป็นกลุ่มใหญ่มีส่วนลดให้แต่ไม่มากนัก การต่อรองกับธุรกิจเกี่ยวเนื่อง ผู้ประกอบการในเขตพญาแทบจะไม่มีการต่อรองกับธุรกิจอื่นๆ เลย เนื่องจากผู้ประกอบการในเขตพญามีอุปกรณ์ดำน้ำลึกและเรือเป็นของตัวเอง ไม่จำเป็นต้องเช่าจากผู้ประกอบการเรือเช่า

ปัจจุบันผู้ประกอบการธุรกิจดำน้ำลึกในเขตกรุงเทพฯ มีการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการแต่ละรายมีการแข่งขันไม่มากนัก แต่จะได้รับผลกระทบจากการตัดราคาของครูสอนดำน้ำลึกอิสระ ซึ่งก็มีจำนวนไม่มากพอที่จะทำให้ร้านดำน้ำที่มีอยู่แล้วปิดกิจการลง ส่วนอำนาจการต่อรองราคาจากลูกค้ามีค่อนข้างต่ำเช่นเดียวกับร้านในเขตพญา แต่จะแตกต่างจากในเขตพญาในเรื่องของการต่อรองกับธุรกิจเกี่ยวเนื่อง เพราะร้านดำน้ำลึกส่วนใหญ่ไม่มีเรือเป็นของตัวเอง จำเป็นต้องเช่าเรือจากผู้ประกอบการเช่าเรือในพญา ซึ่งค่าเช่าก็ขึ้นอยู่กับผู้ให้เช่าเรือ แต่ก็ไม่ได้รับผลกระทบมากนัก เพราะมีเจ้าประจำที่ติดต่อกัน

ตลาดการท่องเที่ยวดำน้ำลึกเป็นตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะ (Niche Market) ดังนั้น การท่องเที่ยวหรือกิจกรรมทางทะเลอื่นๆ อาทิ การเล่นเรือกล้วย การดำน้ำตื้น การเดินใต้สมุทร ถือเป็นกิจกรรมที่เสริมกัน หลังจากนักท่องเที่ยวดำน้ำลึกแล้ว ส่วนแหล่งดำน้ำลึกอื่นๆ เช่น สัตหีบ ภาควิทยาของประเทศไทยถือว่าสามารถทดแทนแหล่งดำน้ำลึกในเขตพญาได้ระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่มากพอที่จะทำให้กลุ่มผู้ที่สนใจดำน้ำลึกหันไปดำน้ำแหล่งอื่นหมด เนื่องจากแหล่งดำน้ำลึกในเขตพญาเป็นแหล่งดำน้ำลึกที่ใกล้กรุงเทพฯ การเดินทางไปมาสะดวก และราคาสำหรับการดำน้ำลึกไม่แพง

ผลการศึกษาศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวดำน้ำลึกในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพญา พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวดำน้ำลึกเป็นกิจกรรมเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว และขึ้นอยู่กับความสนใจของนักท่องเที่ยวว่าจะเลือกเรียนดำน้ำลึกหรือไม่ ไม่ขึ้นกับผลกระทบจากปัญหาต่างๆ ภายในประเทศและจากต่างประเทศ ยกเว้นระดับรายได้ของนักท่องเที่ยวที่อาจมีผลกระทบได้ และจากการสำรวจ พบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติโดยส่วนใหญ่สนใจมาเรียนดำน้ำลึกในประเทศไทย เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในการเรียนถูกกว่าที่อื่นๆ ในภูมิภาคนี้ ประกอบกับค่าครองชีพในประเทศไทยก็ไม่สูงมากนัก ส่วนนักท่องเที่ยวไทยมีความสนใจในกิจกรรมการดำน้ำลึกเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นคนมีรายได้ระดับปานกลาง ดังนั้น กิจกรรมนี้สำหรับคนไทยแล้วจัดเป็นกิจกรรมเพื่อความสนุกมากกว่าการเรียนเพื่อไปทำอาชีพครูสอนดำน้ำ

การพัฒนาการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพญาให้เกิดความยั่งยืน นั้น พญามีความพร้อมและไม่พร้อมในหลายเรื่องด้วยกัน ได้แก่

1. จุดด้านน้ำลึกในเขตพญาหลายจุดด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ เรือหลวงกรมบริเวณเกาะไผ่ เรือหลวงกุดบริเวณเกาะสาก สะพานท่าเทียบเรือหาดตาแหวน เกาะล้าน กองยางบริเวณกลางอ่าวของเกาะสาก ซึ่งแหล่งน้ำเหล่านี้ มีสัตว์น้ำที่น่าสนใจ อาทิ กัลปังหา หินปูน ปูซีโน หนอนตัวแบนสีสด แส้ทะเล หรือฝูงปลาสาก ซึ่งแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพญา นี้มีอยู่หลายแห่ง เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน และหากในอนาคตมีการส่งเสริมกิจกรรมการ ดำน้ำลึกเพิ่มขึ้น พื้นที่ทะเลในเมืองพญาบริเวณอื่นๆ ก็สามารถเพิ่มเป็นจุดด้านน้ำลึกได้อีก

2. สิ่งอำนวยความสะดวก พญาถือได้เป็นเมืองที่มีการพัฒนาแบบก้าวกระโดด ดังนั้น ระบบ สาธารณูปโภค ได้แก่ น้ำประปา ไฟฟ้า มีเพียงพอในทุกพื้นที่ ยกเว้นพื้นที่หมู่เกาะล้าน ที่มีปัญหาเรื่องน้ำ จืดที่ต้องนำมาจากฝั่งพญา และไฟฟ้าก็มีไม่เพียงพอต่อการใช้งาน เนื่องจากเกาะล้านกำลังเป็นพื้นที่ พัฒนาและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ส่วนที่พักอาศัย พบว่า พญาที่พักมากกว่า 500 แห่ง ได้แก่ โรงแรม บังกะโล เกสต์เฮ้าส์ รีสอร์ท อพาร์ทเมนต์ เพียงพอต่อการ เข้ามาพักผ่อนหรืออยู่อาศัย และระบบคมนาคมจัดอยู่ในเกณฑ์ที่ดี นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาพญา ได้หลายเส้นทาง การเดินทางไป-กลับจากกรุงเทพฯ สะดวกสบาย และใช้ระยะเวลาสั้น

3. นโยบายเพื่อการพัฒนาธุรกิจด้านน้ำลึกในพญา ในปัจจุบันยังไม่มีชัดเจนเท่าที่ควร มี เพียงกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลที่จัดขึ้นมา อาทิ การเก็บขยะใต้น้ำ การปลูกปะการัง หรือการวางสิ่งทึ่มนุษย์สร้างขึ้นใต้ทะเล โครงการเหล่านี้เป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านน้ำลึกให้เป็นที่ รู้จักของประชาชนได้ ในส่วนของมาตรการที่เป็นแนวทางในการกำกับดูแลธุรกิจด้านน้ำลึกยังไม่มีโดยตรง มี เพียงกฎหมายที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนผู้ประกอบการธุรกิจ อาทิ การจดทะเบียนเปิดร้านด้านน้ำ การจดทะเบียนเรือนำเที่ยว การทำประกันอุบัติเหตุทางเรือและทางบก (การอุบัติเหตุระหว่างเดินทาง) แต่ มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ดำน้ำนั้นยังไม่มีกำหนดขึ้นมาอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะ ความปลอดภัยอันเนื่องมาจากการพื้นที่ทางทะเลร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำอื่นๆเช่น การดำน้ำ ตื้น การเล่นเรือกล้วย การขับสกูตเตอร์ การนั่งเรือท้องกระจก การดำน้ำลึก ดังนั้นนักดำน้ำลึกมักจะได้รับ ปัญหาจากเรือสปีดโบ๊ท เรือสกูตเตอร์ที่ขับเข้ามาระเบิดที่ด้านน้ำซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยใน ระหว่างที่กำลังขึ้นจากน้ำ

จากการสำรวจความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวด้านน้ำลึก ถึงความต้องการ รูปแบบความต้องการ และแนวโน้มความต้องการท่องเที่ยวด้านน้ำลึกในอนาคต พบว่า ที่ผ่านมาแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (เรือ จม) ในเขตพญา สามารถตอบสนองความต้องการได้ 2 รูปแบบ ก็คือ การมาท่องเที่ยวพักผ่อน/สันทนา การ และการเรียน/การสอน/การสอบด้านน้ำ สำหรับแหล่งน้ำลึกที่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวมากใน ปัจจุบัน ก็คือ เรือหลวงกรม เกาะไผ่ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น และแหล่งน้ำลึกธรรมชาติ ก็ คือ ที่บริเวณเกาะไผ่ ส่วนแหล่งน้ำเรือหลวงกุดนั้น ไม่เป็นที่สนใจของนักดำน้ำมากนัก เนื่องจากอยู่ใน ตำแหน่งแนวร่องน้ำมีความเสี่ยงสูงต่อนักดำน้ำลึกที่มีประสบการณ์น้อย สำหรับแหล่งน้ำใหม่ที่กลุ่ม นักท่องเที่ยวด้านน้ำต้องการให้เกิดการพัฒนาเพิ่มขึ้น ก็คือ บริเวณเกาะริน

โดยลักษณะของแหล่งดำน้ำลึกที่มนุษย์สร้างขึ้นในมุมมองของนักท่องเที่ยวดำน้ำลึก พบว่า มีความต้องการให้เป็นแหล่งดำน้ำที่มีความแปลกใหม่ เป็นแหล่งเรียนรู้ มีสัตว์ทะเลสวยงาม ปลาหลากหลาย เป็นจุดสอบน้ำลึกที่ทำหาย แต่ไม่ได้มีความคาดหวังเรื่องของปะการัง ซึ่งความคิดเห็นนี้ค่อนข้างตรงกับลักษณะความต้องการสำหรับแหล่งดำน้ำธรรมชาติ นอกจากนั้น กลุ่มนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับความหลากหลายของโปรแกรมท่องเที่ยวดำน้ำ จุดดำน้ำน่าสนใจและตรงตามความต้องการ และนักท่องเที่ยวมีส่วนในการสามารถจัดโปรแกรมท่องเที่ยวดำน้ำด้วยตนเองได้ด้วย

ในด้านค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวดำน้ำลึกใช้จ่ายในการดำน้ำ เท่ากับ 2,900 บาทต่อคนต่อครั้ง และเมื่อสอบถามถึงความเต็มใจจ่ายเพื่อการท่องเที่ยวดำน้ำลึก กลับพบว่า นักท่องเที่ยวดำน้ำลึกมีความเต็มใจจ่าย ประมาณ 1,400 บาทต่อคนต่อครั้ง หรือประมาณครึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายจริงที่ใช้จ่ายอยู่ในปัจจุบัน และยังพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจ่ายค่าธรรมเนียมดำน้ำลึก ก็คือ รายได้ ระดับการเรียนรู้ดำน้ำลึกหรือประสบการณ์ดำน้ำลึก และความพึงพอใจที่มีต่อส่วนประสบการณ์ตลาดด้านต่างๆ เช่น การพบเจอสัตว์หายาก การใกล้แหล่งที่พัก/ใกล้กรุงเทพฯ และราคาสำหรับการดำน้ำลึกถูก

โดยรวมแล้ว จะเห็นได้ว่า ตลาดการท่องเที่ยวดำน้ำในแหล่งดำน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น (เรือจม) ในเขตพญา เป็นตลาดที่มีศักยภาพในการพัฒนา โดยมาตรการในการพัฒนาการตลาดของธุรกิจดำน้ำในภาพรวมแล้วมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ประกอบด้วย (1) มาตรการความปลอดภัย อาทิ การจัดพื้นที่การใช้ประโยชน์การท่องเที่ยวดำน้ำลึกใหม่ ร่วมกับการท่องเที่ยวทางทะเลประเภทอื่นๆ การจัดระเบียบการวางทุ่นดำน้ำลึก การระมัดระวังในการขับเรือ มาตรฐานในการสอน และดูแลนักดำน้ำ การกำหนดสัดส่วนจำนวนครูสอนดำน้ำต่อจำนวนนักเรียนที่เพียงพอ (2) การกำหนดค่าธรรมเนียมการท่องเที่ยวเพื่อการบำรุงรักษาฟื้นฟูทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวดำน้ำลึก และ (3) การจัดระเบียบแหล่งดำน้ำ อาทิ การจัดกิจกรรมร่วมกันเรื่องการรักษาทรัพยากรทางทะเลระหว่างผู้ประกอบการและชุมชน หรือการศึกษาชุมชนต้นแบบจากแหล่งท่องเที่ยวดำน้ำลึกแห่งอื่นๆ และเงื่อนไขและข้อจำกัดของการใช้มาตรการในการพัฒนาการตลาดของธุรกิจดำน้ำที่สำคัญ ก็คือ การมีส่วนร่วม ทั้งการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และการร่วมกลุ่มของผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการดำน้ำลึกในเขตพญา

8.2 อภิปรายและวิจารณ์ผล

โครงสร้างตลาดท่องเที่ยวดำน้ำลึกในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพญา มีลักษณะเป็นสินค้าเฉพาะ (Exotic) คือ เป็นสินค้าการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะต้องสนใจ (Interested) และต้องมีรสนิยม (Taste) ชื่นชอบการผจญภัยใต้น้ำ ในแหล่งที่ไม่ใช่แหล่งธรรมชาติ (Man-Made Dive Site) และต้องมีความรู้ในการดำน้ำลึกมาแล้วในระดับหนึ่ง ซึ่งต่างจากการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ในเขตพญา ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาท่องเที่ยวได้ตามอัธยาศัยหรือตามโอกาส นอกจากนั้น โครงสร้างตลาดของธุรกิจดำน้ำลึกในเขตพญา มีลักษณะคล้ายคลึงกับตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด (Monopolistic Competition Market) กล่าวคือ เป็นตลาดที่มีผู้ซื้อเป็นจำนวนมาก และผู้ขายเป็นจำนวนมาก แต่ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายต่างมีอิสระเต็มที่ในการตัดสินใจซื้อและขาย โดยไม่มีผลกระทบต่องานผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวคนอื่นๆ ถึงแม้ว่า สินค้าการท่องเที่ยวหรือโปรแกรมการท่องเที่ยวดำน้ำลึก มีแหล่งดำน้ำ

เดียวกัน แต่ผู้ประกอบการแต่ละรายจะมีการให้บริการที่แตกต่างกัน หรือมีมาตรฐานการที่แตกต่างกัน ทำให้ราคาการให้บริการมีความแตกต่างกันในระดับหนึ่ง ประกอบกับการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่ต่างกัน รวมทั้ง การมีฐานลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวชาตินี้เหมือนกันกับเจ้าของกิจการนั้นๆ ซึ่งทำให้ลดความรุนแรงในการแข่งขันในตลาดไปได้ในระดับหนึ่ง

พัทยาคือเมืองที่มีความพร้อมหลายด้าน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวดำน้ำลึกในแหล่งดำน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นแหล่งดำน้ำลึกที่มีความน่าสนใจและแปลกใหม่ ทั้งในแง่ของสิ่งมีชีวิตใต้น้ำ รวมทั้งความเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ ประกอบกับสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบถ้วน และการเดินทางที่สะดวก นอกจากนั้น นักท่องเที่ยวดำน้ำลึกที่เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ก็มีความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมการท่องเที่ยวดำน้ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวดำน้ำลึกในเขตพัทยา ก็จะมีงบประมาณในการดำเนินการบางส่วนที่ได้จากนักท่องเที่ยวดำน้ำที่เข้ามาดำน้ำลึกในบริเวณดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนายังมีข้อจำกัดบางประการ อาทิ ความชัดเจนของนโยบายในการพัฒนาธุรกิจดำน้ำลึกในพัทยา

ประเด็นหลักในการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวดำน้ำลึกในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพัทยาคือ การกำหนดมาตรการความปลอดภัย อาทิ การจัดพื้นที่การใช้ประโยชน์การท่องเที่ยวดำน้ำลึกใหม่ ร่วมกับการท่องเที่ยวทางทะเลประเภทอื่นๆ การจัดระเบียบการวางทุ่นดำน้ำลึก การระมัดระวังในการขับเรือ มาตรฐานในการสอน และดูแลนักดำน้ำ การกำหนดสัดส่วนจำนวนครูสอนดำน้ำต่อจำนวนนักเรียนที่เพียงพอ รวมทั้ง การกำหนดค่าธรรมเนียมการท่องเที่ยว เพื่อใช้ในการบำรุงรักษาฟื้นฟูทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวดำน้ำลึก

8.3 ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ศักยภาพตลาดการท่องเที่ยวบริเวณแหล่งดำน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นในเขตพัทยา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สำนักงานเมืองพัทยา ควรเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวดำน้ำลึก ในเขตพัทยา โดยขอความร่วมมือจาก ททท. สำนักงานพัทยา (ชลบุรี) ในการร่วมทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวดำน้ำลึกในเขตพัทยา และเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์นี้ได้ เมืองพัทยาควรเสนอให้ ททท. นำแผนยุทธศาสตร์ที่ได้ทำไว้ในยุทธศาสตร์ใหญ่ของ ททท. ด้วย ในขณะเดียวกัน เมืองพัทยาควรนำแผนยุทธศาสตร์นี้ไปขับเคลื่อนกับภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดเป็นรูปธรรม
2. ควรกำหนดมาตรการในการใช้ประโยชน์ในพื้นที่บริเวณที่มีการทำกิจกรรมดำน้ำลึก และกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในแหล่งดำน้ำลึก จากกิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเลประเภทอื่นๆ ในเขตพัทยา เช่น การกำหนดพื้นที่ดำน้ำลึก (Zoning) การกำหนดช่วงระยะเวลาการท่องเที่ยว การวางทุ่นดำน้ำลึก หรือการจัดระเบียบการเข้าออกของเรือในแต่ละหาด เป็นต้น เพื่อลดความเสี่ยงในขณะทำกิจกรรมดำน้ำลึก และนำไปสู่การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวดำน้ำลึกในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้นต่อไป
3. ควรสร้างแหล่งดำน้ำลึกที่มนุษย์สร้างขึ้นแหล่งใหม่ หรือการจมเรือ ในบริเวณเกาะรัตน เนื่องจากบริเวณนี้เป็นพื้นที่ห่างจากชายฝั่งเมืองพัทยา และไม่ค่อยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำประเภท

อื่น จึงทำให้มีความปลอดภัยจากเรือสปีดโบ๊ต ประกอบกับ ความใสของน้ำทะเลที่บริเวณนี้ ค่อนข้างใสมากกว่าบริเวณเกาะล้านเป็นอย่างมาก

